

Kreativní výtvarná práce

Přemýšlela jsem, co napsat, aby z toho nebyl další „článek“, ale praktická rada. Píšete, že paní ředitelce a maminkám se zdají být nástěnky- tj. dětské práce málo kreativní. Otázkou je, co považují za kreativitu. Většinou se tvořivost- kreativita spojuje s originalitou. Jedná se ale především o způsob myšlení, schopnost hledat a objevovat nové úhly pohledu na dané téma, nová, netradiční řešení, kombinace atd. „Novost“ je však relativní, jedná se především o novost z hlediska dítěte, situace a kontextu, ve kterém se nachází, nemusí se jednat, a ani ji nelze očekávat, o novost absolutní. Dítě v MŠ, a to vy víte, se teprve učí úchopu, zacházení s výtvarným materiálem, jeho kresba se rozvíjí a jsou na ni kladeny naprosto jiné nároky, než na kresbu dětí na ZŠ a dalších stupních. Proto i přechod z jednoho vývojového stadia kresby (od nepojmenované čáranice k pojmenované, od čáranice k hlavonožci,...) je pro dítě velkým objevem. Spíše než jaké znaky má kreativní práce je nutné se zabývat podmínkami, které jsou nutné, aby k rozvoji tvořivosti mohlo dojít. Zde právě dochází k napětí mezi produktem a procesem.

Kreativní práce může být a často bývá zaměněna za vizuálně efektní zpracování (zajímavá technika, nové výtvarné i nevýtvarné materiály, originální nápad paní učitelky...) Tyto práce však nemusí rozvíjet tvořivost dětí, mohou pracovat dle návodu, schématu, předlohy, diktátu učitelky, pouze vypadají zajímavě. Tvořivá práce, která objevuje něco nového, nemusí vypadat efektně. Dítě experimentuje, zkoumá, pracuje pokusem a omylem- lepí, stříhá, formuje, míchá barvy... a zažívá tvorbu v procesu. Výsledek je pouze dílčím krokem v poznávání. Tyto práce pak musí umět prezentovat učitel, aby ukázal, co děti dělaly, že měly cíl, byly motivovány, co hledaly, co objevily, protože, zvláště v MŠ, budou jejich „pokusy“ těžkou čitelné okolí. Sněhuláka, vybarvené kuřátko dle šablony okolí rozezná, změť čar bez vysvětlení ocení málokdo.

Podmínky tvořivosti

Lze je shrnout pod jednoduchou triádu:

Čas- jeho dostatek na tvorbu, experiment a vlastní objevování.

Prostor- vhodné a podnětné místo pro realizaci, nejen fyzický prostor, ale i podporující okolí, které umožní dítěti autenticky, bez omezení vyjádřit se.

Prostředky- kvalitní výtvarný materiál, nikoli maximalistická vybavenost, možnost různorodých materiálových realizací jak z výtvarných, tak i z přírodních materiálů. Prostředek by neměl vnucovat jedinou možnou variantu použití, stejně tak i užitá technika neměla být samoúčelnou realizací, tzv. „technikařením“.

Dalšími podmínkami, které vedou k tvořivosti je: podpora samostatného myšlení dětí a umožnění vlastního způsobu zpracování výtvarného námětu. To je v ostrém protimluvu k šablonám, předlohám, omalovánkám a jednotnému způsobu výtvarného řešení, které dětem po výtvarné stránce nic nepřinese. Velmi významné jsou i formální výtvarné dovednosti. Pokud dítě nebude umět použít a využít prostředky, nemůže se vyjádřit. Forma má pomáhat, nikoli být překážkou (např. banální návyk vymývání štětce, jak držet štětec, jak míchat barvu, atd...). Práce bez tlaku na „výrobek“, omezení soutěžení, které usiluje o nejlepší formu, ale nechť zažít úspěch a poskytnout zpětnou vazbu, která není hodnocením dobře- špatně, ale která pomůže dítěti růst a podpoří ho. Nabídka různých materiálových zpracování (ne všechny děti stejně rády kreslí, některé raději malují, jiné pracují s prostorovou formou, modelují, staví, lepí, budují).

Mají-li mít děti volný přístup k vv materiálu, záleží na organizaci práce ve třídě, ale dle zkušeností to jde dobře ošetřit a děti se při tom učí řádu a pravidlům. Někdy příliš mnoho materiálu a možností dětí zahltní, určitě je dobré děti někdy nechat pracovat dle vlastní volby, jindy jim materiál, který by samy jinak ne zvolily, pomůže objevit novou zkušenost. Práce v tematických celcích, řadách a projektech je velmi vhodná, umožní prozkoumat téma do hloubky či do šíře a spojuje informace a poznatky z různých oblastí, vytváří důležitý znalostní kontext, který ocení i děti, protože mají chuť se učit a poznávat. Co považuji za velmi důležité, je však motivace k práci. Bez ní, bez příběhu, který by zdvihal energii a chuť k tvorbě se dobrá hodina neobejde. Můžete pak klidně pracovat s banálním tématem běhu ročních období a stále můžete nalézat nové náměty. Záleží jen na úhlu pohledu, který chcete ukázat a na zvoleném „výtvarném problému“, který chcete řešit. Často stačí pozorovat hry dětí a inspirovat se jejich činnostmi, kterým dáte kontext a přidanou hodnotu vašeho dospělého pohledu, abyste našla téma či výtvarné prostředky.

Takže na závěr:

Pokud se na vašich nástěnkách objevují stejně vypadající práce využívající jednotnou šablonu, jednotnou techniku a cílem je spíše výrobek, pak bych se zamyslela nad smyslem těchto činností pro děti. Pokud jsou práce různorodé, dětem necháváte prostor a práce prostě jen nejsou efektní, zamyslete se nad způsobem prezentace pro rodiče a vaše nadřízené, aby byli schopni vidět smysl, záměr a přínos činností pro děti. Přeji Vám vše dobré a moc děkuji za Váš mail. Budu velice ráda, dáte-li mi vědět, jak se vám daří.

Hezký den

Kateřina Štěpánková